

N:o 23.

Af herr **Fagerholm**, om ändrade vilkor för lån ur odlingslånefonden.

I fordna dagar ansågos de stora sankmarkerna kring vårt lands ådalar och vattendrag såsom varande värdelösa, obrukbara, och genom sin frostländighet till stort men för kringliggande odalbygder.

Det är först under de senaste årtiondena som företagsamme jordbrukare ha börjat att genom torrläggning och odling förvandla sina så föraktade mossar i fruktbara åkrar och ängar.

Staten har ock genom inrättandet af den s. k. odlingslånefonden sökt befrämja dylika företag. Men då vilkoren för låns beviljande ur denna varit allt för hårda, har densamma ej kunnat uppfylla sitt ändamål så som önskligt vore. Ännu återstå cirka 4 $\frac{1}{2}$ millioner tunnland odelbara mossar och sankmarker, och att aftvinga dessa rika skördar är ett mål som hvarje fosterlandsvän bör eftersträfvä.

Som jag under ett 30-tal år sjelf handhaft sådane odlingsföretag, anser jag mig böra till Riksdagens öfvervägande framställa några förslag till förbättring af bestämmelserna angående lån ur odlingslånefonden.

I riksdagsbeslutet af 1895 (svensk författningssamling n:o 68 samma år) bestämdes, »att lån ur odlingslånefonden icke finge beviljas med mindre än att jordförbättringens värde bör antagas minst motsvara låneunderstödet dubbla belopp.»

Den uti detta ämne praktiskt förfarne kan ej annat än beklaga ett dylikt beslut, som försvårat, ja, i mångt fall, rent af omöjliggjort låns erhållande. Tillåter mig anföra, huru vid Stångåns reglering vederbörande nödgats öfvertaxera jordförbättringen för att kunna erhålla behöfligt lån. Sker i ofvannämnda paragraf ej någon ändring och densamma bokstafligen skall följas, har man fulla skäl att påstå, det några större odlingsföretag ej

skola kunna genomdrivas, ty i hvarje dylikt företag af större omfattning finnes alltid någon eller några delar, hvilkas förbättringsvärde understiger det behöfliga låneunderstödet dubbla belopp. Och att bibehålla en förordning, som strider mot praktiska förhållanden och som endast leder till lagens kringgående, finner jag för min del föga önskvärdt, utan vågar jag föreslå att lån må beviljas ur fonden till hela den beräknade kostnaden, dock icke utöfver $\frac{3}{4}$ -delar af den uppskattade jordförbättringen.

Vid sistlidne riksdag väcktes i Andra Kammaren af herr Sten Nordström en motion om räntefrihet de första 5 åren för lån ur odlingslånefonden. Detta förslag afstyrktes dock af utskottet, som anförde såsom skäl härför, att statskontoret derigenom skulle komma att lida ränteförlust.

Faktiskt är dock, att staten nu betalar ungefär 3,25 procent ränta å sina lånemedel, hvilken räntesats genom 5 års räntefrihet ökas till 3,84 procent.

Som nuvarande räntesatsen 4 procent icke torde af Riksdagen sänkas, finner jag det vara ett ofafvisligt behof, att räntefrihet beviljas för vissa år. Under arbete varande samt nya företag skulle härigenom befrämjas; äfven staten vunne, genom den tillökning i skatter, som blir en naturlig följd af jordens förbättring, ganska stora indirekta fördelar.

Hvad beträffar den nuvarande annuiteten för lån ur odlingslånefonden, anser jag den böra sänkas. Den låntagande sankmarksodlaren är väl i behof af en lindring härutinnan. Herr Sten Nordström har i motion vid 1896 års riksdag föreslagit 2 procent amortering och 4 procent ränta; jag skulle vilja förorda 3 procent amortering och 4 procent ränta, hvarigenom annuiteten blir 7 procent.

Vid fjorårets riksdag frambar jag en motion om att äldre odlingslån, d. v. s. sådane som fördelats före 1895 års riksdag, måtte åtnjuta samma ränta som den vid nämnde riksdag fastställda, nemligen 4 procent. Enahanda lydte framställningar från kongl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och från kongl. landtbruksstyrelsen. Förslaget afstyrktes icke förty af statsutskottet på grund af följande statskontorets anmärkning,

»att lånens fördelning vore fastställda genom utslag, i enlighet med hvilka och i den mån de vunnit laga kraft den summa, som till låneandelens och den utfästa räntans liqviderande årligen skulle af hvarje hemman erläggas, blifvit från och med det år, då betalningsskyldigheten vidtagit, under särskild rubrik, med utsättande af sista året, då betalningen skulle utgå, såsom ett hemmanet under sålunda bestämdt antal år åliggande allmänt onus i jordeboken antecknad. En förändring i de redan för hvarje hemman eller hemmansdel bestämda skuldbelopp förutsatte förnyade uträkningar för hvarje lån och derpå grundad ny fördelning, hvilken, först sedan innehafvarne af de betalningsskyldige hemmanen satts i tillfälle att deröfver yttra sig, torde

kunna genom utslag fastställas och i jordeboken antecknas; och då antalet af de hemman, eller hemmansdelar, hvilka hade att ansvara för återbetalningen af odlingslån, vore att räkna i tusental, skulle förändringen kräfva ett arbete af så betydande omfattning, att detsamma, åtminstone delvis, icke kunde verkställas utan vidtagande af särskilda anordningar därför. Af sådan anledning och enär någon räntenedsättning för de lån, å hvilka åtnjutits räntefrihet, med hänsyn dertill att, enligt hvad ofvan förmäls, den effektiva räntan å desamma redan nu understege 4 procent, icke kunde vara af behovet påkallad, ansåge sig statskontoret så mycket mindre kunna förorda räntenedsättningens tillämpning å nu omfördälda lån, som det enligt gällande författning i ämnet stode öppet för hvarje deltagare i sådant lån att sex månader efter gjord uppsägning inbetala sin låneandel, ett tillfälle, hvaraf åtskilliga personer, i synnerhet på senare tid, begagnat sig.»

Detta statskontorets resonnement förefaller mig egendomligt, för att icke säga vilseledande, ty en nedsättning af ränta från $4\frac{1}{2}$ till 4 procent förändrar icke amorteringstiden, ej heller skuldbeloppet. Alltså behöfves ej några nya uträkningar deröfver; hela förändringen består deruti, att det å hvarje hemmansdel påförda årliga onus minskas med $\frac{1}{16}$ -del.

Statskontoret yttrar vidare, att innehafvarne af de betalningsskyldige hemmanen böra sättas i tillfälle att häröfver yttra sig. Måne en låntagare af ett odlingslån på 2,000 kronor skulle klaga, om han i stället för 160 kronor i ränta endast påfördes 150 kronor. Det är ej troligt, och skulle någon sådan finnas, må han då få bibehålla sina $4\frac{1}{2}$ procent ränta, om han derom gör anmälan.

Statskontoret påpekar slutligen, att gällande författning tillåter inbetalning efter 6 månaders uppsägning och att åtskilliga personer, i synnerhet på senare tid, deraf begagnat sig. Ja, visserligen, de förmögne kunna fria sig från ett onus, som de anse för högt, men den mindre bemedlade måste finna sig uti att betala en hög, ja, allt för hög ränta.

Som ytterligare skäl för mitt yrkande och för att visa, huru rättsvidrigt det är att låntagare ur samma fond betala olika räntor, vill jag anföra följande fakta.

Martebo myrs stora lån borde rättsligen fördelats 1894, men skedde denna fördelning först 1895. Delegarne befriades derigenom från annuiteter för omkring 2 år.

Lånet i och för Urena maders torrläggning skulle rättsligen fördelats 1895, men delegarne, tillstyrkta af landbruksingenjören, förklarade sig skriftligen före klagotidens utgång nöjda med fördelningsgrunden. Lånet fördelades sålunda 1894, oaktadt klagotiden utgick först 1895, och delegarne se sig nu tvungna att i stället för 4 procent betala $4\frac{1}{2}$ procent ränta.

På grund af det sålunda anförda, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen för sin del antager följande förändrade bestämmelser rörande odlingslånefonden och låns beviljande ur densamma:

att lån må beviljas ur fonden till hela den beräknade kostnaden, dock icke utöfver tre fjerdedelar af den uppskattade jordförbättringens värde;

att full räntefrihet beviljas under de fem första åren för lån ur fonden, räknadt från den dag första beloppet af lånet blifvit lyftadt och arbetet påbörjadt;

att annuiteten för lån ur odlingslånefonden nedsättes från 8 till 7 procent, hvaraf 4 procent såsom ränta och 3 procent såsom amortering;

att räntan å äldre lån ur odlingslånefonden, som nu utgår med $4\frac{1}{2}$ procent, nedsättes till 4 procent, med bibehållande af $3\frac{1}{2}$ procents amortering.

Stockholm i januari 1898.

Axel Fagerholm.